

אינו מצווה ועושה

ברכות י, ב

א"ר טרפון אני הייתי בא בדרך והטתי לקרות כדברי בית שמאי, וסכנתי בעצמי מפני הלסטים, אמרו לו כדי היית לחוב בעצמך שעברת על דברי בית הלל.

עירובין ו, ב

עושה ... מחומרי בית שמאי ומחומרי בית הלל עליו הכתוב אומר הכסיל בחשך הולך ... לאחר בת קול (שיצאה בת קול ואמרה הלכה כבית הלל).

בבא קמא ט, ב

אמר ר' זירא בהידור מצוה עד שליש במצוה.

אבות א, א

ועשו סייג לתורה.

שוע"ר סי' יד

ה אם רוצה להטיל בה ציצית תוך שלשים יום ולברך עליו הרשות בידו, ואינה ברכה לבטלה. ואע"פ שהוא פטור מן הדבר יכול לומר וצונו להתעטף, כמו שהנשים מברכין על כל המצות שהן פטורות מהם, מטעם שיתבאר בסי' י"ז ע"ש.

שוע"ר סי' יז

ג ומכל מקום אפילו נקבות וודאים וכן עבדים אם ירצו להתעטף בציצית ולברך הרשות בידו, כמו שנוהגין בשאר מצות עשה שהזמן גרמא, ויכולין לומר וצונו להתעטף בציצית אע"פ שהן אינן מצווין, מפני שהאנשים מצווים על כך, וגם הן כשמקיימין מצות שהם פטורים מהם, אעפ"י שאין להם שכר גדול כמצווה ועושה, מכל מקום קצת שכר יש להם, לכן יכולות הן לברך על כל מצות שהן פטורין מהם, אם עושין המצות כתיקונן בענין שהאנשים יכולים לברך עליהם.

שוע"ר סי' לב

ח התפילין אינן כמזוזה שהיא צריכה שרטוט ... ואין לו להחמיר ולשרטט בכל השיטות, מפני שכל הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט. אבל אם ... משרטט כדי לכתוב יותר נאה ויותר ישר אינו נקרא הדיוט כיון שאינו עושה בדרך חומרא אלא כדי לכתוב יותר ביושר (שהוא הידור מצוה).

ולא אמרו שכל הפטור מן הדבר כו' אלא כשעושה בדרך חומרא (במקום שלא יבא לידי איסור אם לא ינהוג בחומרא זו, וגם אין בה משום הידור מצוה, אבל אם יש בה איזה הידור לאיזה מצוה, וכן אם הוא נוהג בה לסייג וגדר שלא יבוא לידי איסור, אינו נקרא הדיוט. וזהו טעם כל החומרות שהחמירו האחרונים שהן אחת משתים, או לסייג וגדר שלא יבאו לעבור על איזה לא תעשה אפילו איסור קל של דברי סופרים כשראו שצריך לכך, או משום הידור לאיזו מצוה עשה אפילו של דברי סופרים, אבל במקום שלא שייך הידור, כגון היושב בסוכה בשעת הגשמים הרי זה הדיוט כמו שיתבאר בסי' תרל"ט, וכן כל כיוצא בזה).

שוע"ר סי' סג

ב מי שרוצה להחמיר לעמוד כשהוא יושב ולקרותה מעומד נקרא עבריין, שעובר על דברי חכמים, ואף שהחכמים התירו גם מעומד, מכל מקום כיון שלפי דבריהם אין מעלה כלל במעומד מביושב, שזה שנאמר ובקומך אין הכתוב מדבר כלל בעמידה אלא בזמן קימה, והוא מחמיר לעמוד הרי נראה שאינו חושש לדבריהם ולפירושם בכתוב וחייב מיתה. ואין דומה כלל לשאר חומרות שאנו מחמירין מאיזה טעם במה שהקילו חכמים, שאף חכמים היו מודים שיש מעלה בחומרא מאותו טעם אלא שלא רצו להחמיר.

שוע"ר סי' תצג

ז אם יש לו ספק במנהג המקום ... יכול לתפוס חומרי המנהגים, דהיינו שינהג איסור מפסח ועד ערב שבועות, או עד יום ראשון של הגבלה, חוץ מל"ג בעומר. ואף שנוהג ב' חומרות שסותרות זו את זו, אינו ככסיל ההולך בחושך, כיון שעשה כן מחמת הספק שנסתפק לו איזה מנהג הוא עיקר.

שוע"ר סי' תרלט

כג כל הפטור משיבת הסוכה ואינו יוצא מהסוכה אינו מקבל שכר על אותו ישיבה, ואינו אלא מן ההדיוטות.

שוע"ר ה' תלמוד תורה פ"א הי"ד

אשה שלמדה תורה שיש לה שכר, אבל לא שכר גדול כשכר האיש, מפני שאינה מצווה ועושה.

ברכי יוסף סי' תרלט ס"ט

וראיתי להרב החסיד מר זקני מהר"א אזולאי זלה"ה בהגהותיו כתב יד שכתב, יש שנסתפק אם רצו להחמיר על עצמן אותם שהם פטורים מסוכה לאכול ולישן מה אם מברכין עליה, וכתב בספר בית מועד דהואיל וקבעה עליו חובה גילה דעתו שאינו מצטער ומברך עכ"ד, ונראה לי שאין לסמוך על סברא זו ... ואם בירך הוי ברכה לבטלה.